

ÇEK KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

24 OCAK 2012

Karşılıksız Çek Keşide Etme Fiiline Uygulanan Yaptırımının Tarihçesi

- ❑ 3167 sayılı Kanunun ilk halinde karşılıksız çek keşide etme fiilinin yaptırımı **bir yıldan beş yıla kadar hapis** cezası olarak öngörülmüştür.
- ❑ 2001 yılında Anayasa'da “**hiç kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamayacağı**”na ilişkin bir düzenleme yapılmıştır.
- ❑ Anayasa Mahkemesi, 11 Aralık 2002 tarihli Kararında “çekin temelde sözleşmeden bağımsız olarak kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havale olduğu” gerekçesiyle hapis cezasını **Anayasaya aykırı bulmamıştır**.

Karşılıksız Çek Keşide Etme Fiiline Uygulanan Yaptırımının Tarihçesi

- 26 Şubat 2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle karşılıksız çek keşide etme fiili için **çek bedeli kadar adli para cezası** bu suçun **tekrarında** ise bir yıldan beş yıla kadar **hapis cezası** öngörülmüştür.
- Yapılan değişikliğin gerekçesi,
  - “Çağdaş ceza hukukunda, ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve çeşitlenmesi sonucu bu ilişkilerden doğan ve netice itibarıyla cezai müeyyideyi gerektiren eylemlere hürriyeti bağlayıcı cezanın başvurulacak **en son çare olarak** öngörülmesi 'ekonomik suçta ekonomik ceza' ilkesinin doğmasına yol açmıştır. Bu nedenle, maddede yeniden yapılan düzenlemeyle keşide edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde, bu suçu ilk defa işleyenler için çek bedeli tutarı kadar olmak üzere nispi para cezası verilmesi, ancak çeke olan güvenin zaafa uğratılmaması ve cezada etkinliğin artırılması bakımından, bu suçtan mükerrirler hakkında hapis cezası verilmesi hükme bağlanmaktadır.”,
- şeklinde ifade edilmiştir.

Karşılıksız Çek Keşide Etme Fiiline Uygulanan Yaptırımının Tarihçesi

- Ancak, bu değişikliğe rağmen karşılıksız çek keşide etme fiiline mükerrirler bakımından hapis cezası uygulanması, **uygulama ve doktrinde eleştirilmiştir.**
- Bu eleştirilerin temelinde karşılıksız çek keşide etme fiiline hapis cezası uygulanmasının, **ceza hukukunun ölçülülük ve ceza hukukun son çare olması ilkelerine aykırı olması** yer almıştır. Ayrıca, her ne kadar Anayasa Mahkemesi düzenlemeyi Anayasaya aykırı bulmasa da, Anayasanın 38. maddesinde yer alan hiç kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamayacağına ilişkin hüküm bu eleştirileri desteklemiştir.
- 14 Aralık 2009 tarihli 5941 sayılı Çek Kanununda karşılıksız çek keşide etme fiiline yaptırım olarak sadece **adli para cezası** öngörülmüş olsa da, bu cezanın ödenmemesi durumunda infaz aşamasında, **adlî para cezası hapis cezasına dönüştüğünden** yukarıdaki eleştiriler yeni Çek Kanunu bakımından da devam etmektedir.

Yürürlükteki Çek Kanununda Ceza Sorumluluğu

□ YAPTIRIM:

- ✓ Her bir çekle ilgili olarak → binbeşyüz güne kadar adlî para cezası (Karşılıksız kalan miktardan az olmamak şartıyla)

□ ŞARTLAR

- ✓ Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazı
- ✓ Karşılıksızdır işlemine sebebiyet vermek
- ✓ Hamilin şikâyeti

□ MAHKEME AYRICA,

- ✓ çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına;
- ✓ yasağın devamına hükmeder.

Tasarıda Yaptırım Bakımından Öngörülen Değişiklik

■ İdarî yaptırım

- Karşılıksız çek keşide etme eylemi için öngörülen adli yaptırım **idarî yaptırıma** dönüştürülmekte;
- **Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı** öngörülmektedir.

■ Yetkili Makam

- **Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı** kararı Cumhuriyet savcıları tarafından verilecektir.
- 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

İdari Yaptırım Süreci

- Karşılıksızdır işlemi yapılması üzerine, hamil Cumhuriyet savcısından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilmesini talep edebilecektir.
- Cumhuriyet savcısı, **Kabahatler Kanunu hükümlerine göre** çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verecektir.
- İdari yaptırım kararı, aleyhine yasak kararı verilen kişiye **tebliğ** edilecektir.
- Karara karşı Kabahatler Kanununa göre “**başvuru yolu**”na gidilebilecektir.

Yasağın kalkması halleri

- Çek **bedelinin** ödenmesi,
- **Talebin** geri alınması,
- **10 yıllık** azami sürenin geçmesi,

hallerinde idarî yaptırım ortadan kalkacaktır.

Mevcut Yasaklama Kararlarının Akıbeti

- Mevcut Kanuna göre verilmiş olan “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” kararları uygulanmaya devam edecektir.

Ceza Yaptırımının Kalkmasını Destekleyenler

- CHP milletvekilleri Sn. Sinan Aygün ve Sn. Ali Rıza Öztürk adli yaptırımın kalkması yönünde Kanun Teklifi vermişlerdir.
- CHP, Adalet Komisyonundaki görüşmelerde adli yaptırımın kalkmasına muhalefette bulunmamıştır.
- MHP, alacaklıların haklarının korunması yönünde düzenleme talebinde bulunmuş, ancak Tasarıya muhalefet şerhi yazmamıştır.

Ceza Yaptırımının Kalkmasını Destekleyenler

- Sn. Dilek Akagün Yılmaz, alacaklıların haklarının korunması amacıyla bir düzenleme yapılması için muhalefet şerhi yazmıştır.
- TOBB, Risk Merkezinin hayata geçmesi şartıyla Tasarıyı uygun bulmaktadır.
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) Başkanı Bendevi Palandöken, adli yaptırımın kaldırılması gerektiğini açıklamıştır.

Risk Merkezi

- 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanunla Bankacılık Kanuna eklenen ek maddeyle Türkiye Bankalar Birliđi nezdinde Risk Merkezi kurulmuştur.
- Merkezin amacı;
  - Kredi kuruluşları ile bazı finansal kuruluşların müşterilerinin risk bilgilerini toplamak,
  - Bilgileri bu kuruluşlar ile gerçek veya tüzel kişilerin kendileriyle ya da onay vermeleri koşuluyla özel hukuk tüzel kişileri ile de paylaşılmasını sağlamak
- 2009 değişikliği sırasında adli yaptırımın kaldırılmamış olmasının en önemli nedeni bu Risk Merkezinin kurulmamış olmasıdır.

Merkez Bankası Verilerine Göre Karşılıksız Çıkan Çek Miktarları

- 2004 893.939
- 2005 1.006.557
- 2006 1.144.740
- 2007 1.324.664
- 2008 1.537.194
- 2009 1.910.650
- 2010 900.272
- 2011(11. AY) 534.602
- **2009 Aralık ayında yapılan değişiklikle yaptırım olarak sadece adli para cezası öngörülmüş olmasına rağmen karşılıksız çıkan çek miktarında büyük bir düşüş meydana gelmiştir.**

Karşılıksız Kalan Çek Tutarı Ve Toplam İçindeki Oranı

■ 2005	9.034.846.362,94	% 5.02
■ 2006	9.740.234.287,97	% 4.77
■ 2007	12.284.957.293,17	% 5.04
■ 2008	13.317.031.677,86	% 5.02
■ 2009	15.583.860.806,41	% 6.83
■ 2010	8.476.250.304,31	% 3.46
■ 2011(11. AY)	7.574.899.806,54	% 2.81
■ 2009 Aralık ayında yapılan değişiklikle yaptırım olarak sadece adli para cezası öngörülmüş olmasına rağmen karşılıksız çıkan çek miktarının oranı ilk defa %3'ün altına düşmüştür.		

Çek Kanunundan Kaynaklanan İş yükü

- 2010 yılında;
  - Dava sayısı: 405.704
  - Bu davalar;
    - Toplam ceza mahkemelerinde açılan davaların %12'sini
    - Özel ceza kanunları uyarınca açılan davaların %36.2'sini
    - Sulh ceza mahkemesine açılan davaların yaklaşık %50'siniOluşturmaktadır.
- **Doğrudan hapis cezasının olduğu** 3167 sayılı Kanun döneminde açılan davaların, toplam ceza davaları içindeki oranı ise;
  - 1999 yılında % 18.4;
  - 2000 yılında % 15;
  - 2001 yılında da % 13.5Olmuştur.

Çek Kanunundan Kaynaklanan İş yükü

■ Yargıtay'da halen:

Dairelerde	:	53.544
Başsavcılıkta	:	163.621
Toplam	:	217.165 dosya bulunmaktadır.

□ Çek Kanunundan dolayı ceza ve infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanların sayısı (22/12/2011 tarihi itibarıyla)

□3167 sayılı Kanundan dolayı	:	1340
□5941 sayılı Kanundan dolayı	:	117
□Toplam	:	1457

Adli Yaptırımın Ortalama Kesinleşme Süresi

- İş yükü az olan adliyelerde;
  - 1 yıl ilk derece mahkemelerinde,
  - 2 yıl Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında,
  - 2 yıl Yargıtay dairesinde,

Olmak üzere toplam 5 yıl
- İş yükü çok olan adliyelerde;
  - 2 yıl ilk derece mahkemelerinde,
  - 2 yıl Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında,
  - 2 yıl Yargıtay dairesinde,

Olmak üzere toplam 6 yıl

Adli Yaptırımın Ortalama Kesinleşme Süresi

- Yargıtay daireleri ve Başsavcılığı birkaç aydır Yargıtay Cumhuriyet dosyaları okumamaktadır.
- Yürürlükteki hükümler uyarınca, karşılıksız çek keşide eden kişinin, bu fiili sebebiyle hapis cezasıyla karşı karşıya kalması, ancak 5-6 yıllık bir sürenin geçmesinden sonra mümkün olabilmektedir.
- Alacağına hapis cezasının varlığı sebebiyle, 5-6 yıl sonra kavuşma ihtimali, alacaklılar bakımından gerçek anlamda bir güvence teşkil etmemektedir.

Bankaların Sorumluluk Miktarı

- **5941 Sayılı Kanun Değişikliğiyle Bankaların Sorumluluk Miktarı:**
Muhatap banka, karşılıksız kalan her bir çek yaprağı için yaklaşık **700 TL** ödemekle yükümlüdür.

- **BANKALARIN SORUMLULUK MİKTARININ ARTTIRILMASI ÖNERİSİ**

Bankalar bu konuda; kendilerinin her bir çek yaprağı için sorumlu tutulacakları miktar kadar çek hesabı açmak isteyen kişiden teminat isteyeceklerini, dolayısıyla bu anlamda kendilerinin bir kaybı olmayacağını ve bunun yanında çek hesabı açma ve çek defteri verme yönünden çok istekli davranmayacaklarını iletmektedirler. Dolayısıyla bu yönde atılacak adımlar, piyasadaki çek miktarını ve çek kullanımını etkileyecektir.

- **Adalet Komisyonunda yapılan değişikle bu sorumluluk miktarı 1.000 TL'ye yükseltilmiştir**

Vadeli Çek Uygulaması

- ❑ Türk Ticaret Kanununa göre **genel kural** çekin muhatap bankaya ibraz edildiğinde ödenmesidir.
- ❑ 18/2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanuna yapılan eklemeyele 31/12/2009 tarihine kadar ibraz yasağı getirilmiştir. 5941 sayılı Kanunla bu **ibraz yasağı 31/12/2011** tarihine kadar uzatılmıştır.
- ❑ 5941 sayılı Kanununun 3. maddesinin sekizinci fıkrasında, hukuki takibat, ileri tarihli çeklerde çekin üzerinde yazılı tarih itibarıyla kanuni ibraz süresinin beklenmesi ve bu süre içinde karşılıksız işleminin yapılması şartına bağlanmıştır.
- ❑ Tasarıda ibraz yasağını **31/12/2017 tarihin**e kadar uzatacak geçici bir hükme yer verilmiştir.

Hamiline Çek Düzenleme

- Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, **bir yıla kadar hapis** cezası ile cezalandırılmaktadır.
- **Değişiklikle;**
Cumhuriyet savcısı tarafından **üçyüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına** kadar idarî para cezası ile cezalandırılacaktır.

Tasarının Sağlayacağı Faydalar

- Borçlu, Devlete para cezası ödemek zorunda olmayacağından, **alacaklının alacağına kavuşması** ihtimali artacaktır.
- “Yaptırımların **orantılı** olması” ve “ceza hukukunun son çare olması” ilkelerine uyum sağlanacaktır.
- Karşılıksız çek keşide etme suçunun uygulamada **şekli bir suç olarak görülmesi** ve bu suçun esasen kasten işlenebilecek bir suç olmasına rağmen kişinin kastının aranmamasından kaynaklanan olumsuzluklar giderilecektir.

Tasarının Sağlayacağı Faydalar

- Mevcut Kanuna göre verilen adlî para cezalarının ödenememesi durumunda, **cezanın infaz aşamasında hapis cezasına dönüştürülmesine** ilişkin eleştiriler karşılanmış olacaktır.
- Uyuşmazlık konusu ceza adalet sistemi dışına çıkarılmış olacağından, karşılıksız çek keşide etme eyleminin **mahkemelere ve Yargıtay'a getirdiği iş yükü ortadan kalkacaktır.**
(Yıllık yaklaşık **500.000** dosya)
- **Savcıların da iş yükü,** bu işlere ayırdıkları zaman dilimi yönünden önemli oranda azalacaktır.

TEŞEKKÜRLER...